

İrlanda’da Mimarlık Mesleği Davranış Kuralları

Çeviri: Tuğçe Selin Tağmat

İrlanda Hükümeti 22 Aralık 2005 tarihinde İrlanda’da “mimar” unvanı için kayıt sistemi getiren bir Yapı Denetimi Yasası’nı kabul etti. Tasarısı üzerinde çalışmaların hâlâ devam ettiği ve son metnin önümüzdeki aylarda sonuçlanacağı yasaya göre, İrlanda Mimarlar Kraliyet Enstitüsü (RIAI) mimarlar için kayıt kuruluşu olacak, ayrıca mesleğe kabul ve mesleki davranış kuralları gibi temel konulardaki standartlar yasalarla düzenlenecek. RIAI, yasanın yayımlanmasının yaşam çevrelerinin kalitesinin yükseltilmesi ve kamu yararı açısından önemli olduğunu belirtti. Yasada öngörülen bazı önemli düzenlemeler şu şekilde:

- Yasanın yayımlanmasından sonra inşa edilecek yapılarda, yerel Yapı Denetimi Kurumu tarafından onaylanmış Engellilerin Ulaşımı Sertifikası’na sahip olma şartı aranacak;
- Yangın Güvenliği Sertifikası ve Engellilerin Ulaşımı Sertifikası olmayan yapıların kullanıcıya açılması engellenecek;
- Yasa aynı zamanda AB’nin Enerji Performansı Direktifi’ni de İrlanda yasalarına yansıtıyor. Kyoto Protokolü’nde belirtilen hedefler kapsamında yapılarda enerji tasarrufunu öngören bu Direktif, tüm yapıların enerji performansının hesaplanması için ortak bir yöntem oluşturulması koşulunu getiriyor. Buna göre, 1.000 m²’yi aşan yeni yapılar için alternatif yenilenebilir enerji planlarının yapılması gerekiyor.

Bu yasanın çıkışıyla aynı tarihlerde, yani Aralık 2005’te RIAI, İrlanda’da etkinlik gösteren mimarların mesleki davranışlarını düzenleyen etik kurallarını revize ederek kabul etti. Aşağıda, revize edilmiş metni sunuyoruz.

İrlanda’da hükümetin üzerinde çalıştığı Yapı Denetim Yasa Tasarısı için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/irishbuildingcontrol.pdf>

İrlanda Mimarlık Mesleği Davranış Kuralları’nın İngilizce orijinali için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/irishconduct.pdf>

Metne Türkçe olarak dijital ortamda ulaşmak için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/irlandaetik.pdf>

ACE Etik Kuralları’na Türkçe olarak ulaşmak için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/avrupaetik>

UIA Etik Kurallar Kılavuzu’na Türkçe olarak ulaşmak için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/5-TR.pdf>

İLKELER

1. Üye, mesleğinin bütünlüğü ve saygınlığını destekleyici şekilde davranmalıdır.
2. Üye, müşterisi veya işverenine karşı sorumluluklarını onurlu bir şekilde yerine getirmelidir.
3. Üye, meslektaşlarına karşı onurlu bir şekilde davranmalıdır.

1. İLKE: Üye, mesleğinin bütünlüğü ve saygınlığını destekleyici şekilde davranmalıdır.

İlkenin Yorumlanması

- 1.1. Üye, mesleğini uygularken, her zaman tutarlı bir çizgi izlemelidir.
- 1.2. Üye, mesleki bir hizmet sunarken ve bir işverenin meşru çıkarlarını korumaya çalışırken, bütün ilgili yasal prosedürlere ve yönetmeliklere uymalıdır.
- 1.3. Üye, bir sözleşmeyi uygularken veya taraflar arasında koordinasyonu sağlarken adil ve tarafsız davranmalıdır.
- 1.4. Üye, bir işverene sağlanacak hizmetleri taahhüt ederken, RIAI tarafından yayımlanan İşveren/Mimar Anlaşması'nı dikkate almalıdır.
- 1.5. Üye, mesleki ücretlerin ödenmesinin bir müteahhit tarafından veya aracılığıyla gerçekleştirilmesini öngören herhangi bir sözleşmeye, müteahhitin aynı zamanda işveren olması durumu hariç, taraf olmayacaktır.
- 1.6. Üye, herhangi bir biçimde teşvik edici bir ödemede bulunmasını veya kendine böyle bir ödeme yapılmasını öngören bir anlaşmaya taraf olmamalıdır.
- 1.7. Üye, müşteri kazanmak için herhangi bir bedel önermemeli veya ödememelidir.
- 1.8. Bir üye, çalıştığı güvenilir kurumu ya da kurumdaki mevkiini, olası işverenleri kendisine çekmek için kullanmayacaktır.
- 1.9. Bir üye, kurumu veya görevi nedeniyle, herhangi bir yasal veya diğer onayın verilmesi veya yardım sağlanmasını gerçekleştirecek ya da etkileyebilecek konumda olduğu işleri almayacaktır.
- 1.10. Üye, yeterliliği ve deneyimi kanıtlanmamış becerilerini sunmamalı, bu becerileri yanıltıcı bir biçimde kullanmamalıdır.
- 1.11. Üye, ancak enstitüye kayıtlı Meslek Üyesi veya Üye ise "mimar" unvanını kullanarak meslek uygulaması yapabilir.

Bakınız:

Ek A.1: Üyelik Ekleri, Unvanlar ve Meslek Uygulamasını İfade Biçimleri Hakkında Kılavuz Notu

Ek A.2: Ülke Dışında Meslek Uygulaması Hakkında Kılavuz Notu

Ek A.3: Uyuma Gerekçelerine İlişkin Kılavuz

- 1.12. Üye, çıkar çatışmasına neden olabilecek veya mesleki sorumluluklarını gereğince yerine getirmesine ve mesleki bağımsızlığını sürdürmesine engel olabilecek herhangi bir işte yer almamalıdır.
- 1.13. Üye olmayan bir kişiyle herhangi bir biçimde ortaklık içinde uygulama yapmakta olan üye, ortaklık anlaşmasında, uygulamaya ilişkin her konuda Davranış Kuralları'nın gözetileceğine dair bir koşul bulunmasını sağlamalıdır.
- 1.14. Halkla ilişkiler için bir eleman çalıştıran veya bir firmayla çalışan üye, bu elemanın veya firmanın Davranış Kuralları'nı çiğnemediğinden emin olmalıdır.

Bkz. Ek A.4: Basılı Malzemeler, Büroların Tanıtımı ve Reklam Hakkında Kılavuz Notu

- 1.15. Üye, her zaman mesleki beceri ve yetkinliğini makul bir düzeyde tutmalıdır.

2. İLKE: Üye, müşterisi veya işverenine karşı sorumluluklarını onurlu bir şekilde yerine getirmelidir.

İlkenin Yorumlanması

- 2.1. Üye, hem mimarlık uygulamasını hem de işverenlerle ilişkilerini profesyonel ve verimli bir şekilde yürütmelidir. Özellikle işverenlerin onlar adına gerçekleştirilen işin gelişimi hakkında düzenli olarak bilgilendirilmesi önem kazanmaktadır.
- 2.2. Üye, müşterisi veya işverenin işlerini sıkı bir gizlilik içinde yürütmelidir.
- 2.3. Üye, müşterisi veya işverenin onayı olmadan, iş ilişkisi içinde elde ettiği gizli bilgileri kendi yararına kullanmaya kalkışmamalıdır.
- 2.4. Üye, kişisel çıkarları ile müşteri veya işverene sorumlulukları arasında bir çatışma oluşan herhangi bir duruma taraf olmamalıdır.

Bkz. Ek A.5: Ticari Yükümlülükler Hakkında Kılavuz Notu

- 2.5. Üye, önerisi yapması beklenen bir konuyla ilgili kişisel, ticari veya mali çıkarları bulunuyorsa bunlardan ilgili müşteri veya işvereni haberdar etmelidir.
- 2.6. Üye, müşteri veya işverene karşı sorumluluklarından kaçmamalıdır.
- 2.7. Üye, Davranış Kuralları'nın esasına ve amaçlarına uygun bir şekilde olması koşuluyla, sorumluluğunu sınırlayabilir.
- 2.8. Üye, müşteriye karşı sorumluluğunu onurlu bir şekilde yerine getirebilmesi için mesleki uygulamasının makul standartlarda olması gerektiğinin farkında olmalıdır.
- 2.9. Üye, bir mimarlık işini kabul etmeden önce, bu işi makul bir mesleki standartta tamamlamak için gereken teknik, mali ve idari kaynakları sağlayacağından emin olmalıdır.
- 2.10. Üye, bir mimarlık işini alırken, sağlanacak mesleki hizmetlerin kapsamını, ücret düzenlemelerini ve eğer gerekiyorsa, projenin gerektirdiği koşullar ile işle ilgili gündeme gelebilecek özel durum ve şartları yazılı olarak teyid etmelidir.
- 2.11. Üye, verdiği mesleki hizmete ilişkin müşterinin kendisine yaptığı şikayete açık ve nazik bir şekilde cevap verecektir.

3. İLKE: Üye, meslektaşlarına karşı onurlu bir şekilde davranmalıdır.

İlkenin Yorumlanması

- 3.1. Üye, başka bir mimarın yerini almaya veya işini elinden almaya çalışmamalıdır.
- 3.2. Üye, kendisine devam ettirmesi için gelen bir işin daha önce başka bir mimar tarafından yürütüldüğüne inanıyorsa, bu konuda o mimarı bilgilendirmelidir.
- 3.3. Herhangi bir mesleki işbirliği biçimi içinde uygulama yapan üye, resmi bir ortaklık veya işbirliği anlaşmasının yapıldığından ve güncellendiğinden emin olmalıdır.
- 3.4. Üye, diğer mimarlarla mimari bir işbirliğine girmeden önce, taraflar arasındaki işbirliğinin esasını, işin ne şekilde dağıtılacağını, ücretlerin nasıl paylaşılacağını ve tasarım sorumluluğu ile haklarının ifade edilme biçimini tanımlayan yazılı bir anlaşmanın bulunmasını sağlamalıdır.
- 3.5. Bir yapı projesinin tasarımında başkalarıyla işbirliği içinde çalışan üye, projeyle ilgili her türlü tanıtım ve yayında, meslektaşlarının proje üzerindeki katkısının açık ve adil bir biçimde belirtilmesini sağlamalıdır.
- 3.6. Üye, toplum önünde başka bir mimarın ürününü adil olmayan bir şekilde eleştirmekten veya kötülemekten kaçınmalıdır. Başka bir meslektaşın ürününün eleştirisi ancak makul ve mantıklı bir tartışma veya inceleme bağlamında yapılmalıdır.
- 3.7. Üye, bir yapının veya kompleksin tasarımını, bundan sorumlu mimarın fikri mülkiyeti olarak ele almalıdır. Üye, başka bir mimarın tasarımını geliştirmeyi veya başka mimar tarafından tasarlanmış mevcut bir yapıya fiziksel değişiklikler yapmayı öngören bir işi almadan önce sözkonusu mimarı bilgilendirmelidir.

EK A: KILAVUZ NOTLARI

A.1. ÜYELİK EKLERİ, UNVANLAR VE MESLEK UYGULAMASINI İFADE BİÇİMLERİ

1. Üyelik Ekleri

1.1. RIAI üyeliğini belirten ekler aşağıdaki şekildedir:

- a) Meslek Üyesi (Fellow), Üye (Member), Emekli Meslek Üyesi ve Emekli Üye sınıfı
 - Meslek Üyesi ve Emekli Meslek Üyesi: FRIAI
 - Üye ve Eski Üye: MRIAI
- b) Onursal Meslek Üyesi (Honorary Fellow), Onursal Üye (Honorary Member) ve Hakları Sınırlı Dışarıdan Üye (Associate) sınıfı
 - Onursal Meslek Üyesi: Hon.FRIAI
 - Onursal Üye: Hon.MRIAI
 - Dışarıdan Üye: ARIAI
- c) Mimarlık Teknisyeni sınıfı
 - Mimarlık Teknisyeni: RIAI (Tech)

1.2. Borcunu ödemeyenler ve RIAI'nın yönetmelikleri kapsamında üyeliği askıya alınanlar enstitü üyeliğine ilişkin ekleri kullanamazlar.

2. Unvanlar ve Meslek Uygulamasını İfade Biçimleri

2.1. Unvanlar ve meslek uygulamasını ifade biçimleri, yöneticilerin yeterliklerini gösterirken, sunulan hizmet açısından yetkinlikleri konusunda aldatıcı bilgi içermemelidir.

2.2. Büronun adı yöneticilerin isimlerini "Mimar" tanımıyla ilişkili olarak içerecekse, bu isimler yalnızca RIAI Kayıtlı Üyeleri'nden veya o anda RIAI'nın Üyeliğe Kabul Yönetmeliği'nde belirtilen tanımlara sahip mimarlardan oluşmalıdır.

2.3. Bir önceki maddeye rağmen, hayatını kaybetmiş veya emekli olmuş yöneticilerin ismi, mevcut yöneticilerin isminin tam olarak 2.4'te belirtildiği gibi listelenmesi koşuluyla, büronun adında yer alabilir.

2.4. Meslek uygulaması kapsamındaki tüm antetli kağıtlar ve tanıtım broşürlerinde yöneticilerin isimleri ve mesleki yeterlikleri yer almalıdır. Yöneticiler ve katılımında bulunan diğer kişilerin beraberce listelenmesi durumunda, iki grubun arasındaki fark açıkça belirtilmelidir.

2.5. Yalnızca idari işleve sahip olan kişilerin isimlerinin (idari şef, müdür, sekreter gibi) belirtilmesi mümkündür; fakat yaptıkları işlerin ve sahip oldukları yeterliklerin açıkça belirtilmesi şarttır.

2.6. Talep edilmesi halinde, üye sözkonusu antetli kağıt ve tanıtım broşürü örneklerini enstitüye iletacaktır.

3. RIAI Büro Tescili

3.1. Bir büronun RIAI Büro Tescili'ne sahip olabilmesi için büronun büyük ortağının (en az % 51 ile) RIAI üyesi veya üyeleri olması gerekir. Bu büronun adı 2.2 maddesine uygun olacaktır.

A.2. ÜLKE DIŞINDA MESLEK UYGULAMASI

1. Ülke dışında mesleğini uygulayan üye, uygulamayı yapmakta olduğu ülkenin mesleki davranış kurallarına uyacaktır.

- 1.1. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden birinde olması halinde, yetkili meslek kuruluşu, sözkonusu ülke adına Avrupa Mimarlar Konseyi'ne (ACE) üye olan kuruluştur.
- 1.2. Avrupa Birliği dışındaki bir ülkede olması halinde, yetkili meslek kuruluşu, sözkonusu ülke adına Uluslararası Mimarlar Birliği'ne (UIA) üye olan kuruluştur.

A.3. OPINIONS OF COMPLIANCE UYMA GEREKÇELERİ

Uyma Gerekçelerinin hükümleri, Mesleki Davranış Kuralları çerçevesinde mimar olarak mesleğin nasıl uygulanacağını belirler ve bu uygulama hakkı sadece Enstitü'nün Üye ve Meslek Üyeleri'ne tanınmıştır.

A.4. BASILI MALZEMELER VE BÜROLARIN TANITIMI

1. Üye, aşağıdaki nitelikteki basılı malzeme veya reklamları yayımlamamalı ve bu türden yayınlara neden olmamalıdır:
 - a. Herhangi bir biçimde yanlış veya yanıltıcı olan yayınlar.
 - b. Mimarlık mesleğinin itibarını zedeleyecek yayınlar.
 - c. Diğer mimarlara karşı olumsuz etki yapacak yayınlar.
2. Üye, hali hazırda herhangi bir mimarın proje için görevlendirilmemiş olması koşuluyla, potansiyel müşterilere hizmet vermek üzere başvurabilir.
3. Üye, kendisinin veya ofisinin adının mimarları veya danışmanları içeren sınıflandırılmış bir liste içinde yer almasına izin verebilir.
4. Üye, ofisinin ismini ofis mekanında sergileyebilir, tasarladığı yapıların üzerine bu ismi yazabilir ve aynı şekilde, inşaat halindeki yapıya uygun bir şekilde tanıtıcı levha asarak ofisin ismini sergileyebilir.

A.5. TİCARİ YÜKÜMLÜLÜKLER

1. Üye, mimar olarak mesleki sıfatıyla yaptığı işlerle herhangi bir çıkar çatışması ihtimali yaratmaması koşuluyla, her tür meşru ticari yükümlülüğe girebilir.
2. Uygulama alanında mimar olarak bağımsız danışmanlık yapan üye, yapmakta olduğu uygulamanın doğası ve ölçeğine uygun bir düzeyde mesleki sorumluluk sigortasına sahip olmalıdır.

A.6. MİMARLIK YARIŞMALARI

1. Mimarlık yarışması, iki veya daha fazla mimarın veya mimarlık şirketinin potansiyel bir müşteri veya girişimciye yönelik bir proje için, ücret ödenerek veya ödenmeksizin, tasarım sunmak üzere davet edilmesi sürecidir.
 - 1.1. Mimarların, başkaları tarafından da bir dizi önerinin sunulacağı rekabetçi bir ortamda, sözkonusu proje için tasarım yapması da bir çeşit mimarlık yarışması sayılabilir.
2. Üyeler yalnızca RIAI tarafından onaylanmış mimarlık yarışmalarına katılabilirler. Yarışma onayının RIAI tarafından üyelere duyurulmadığı veya aşağıda belirtilen şekillerde gerçekleşmediği durumda, yarışmaya katılmadan önce üyenin bu onayı soruşturup öğrenmesi gerekir.
 - 2.1. Avrupa Mimarlar Konseyi'nin (ACE) bir üye kuruluşunun kendi ülkesinde açılan bir uluslararası mimarlık yarışmasını onaylaması halinde RIAI de o yarışmayı onaylamış sayılır.
 - 2.2. Uluslararası Mimarlar Birliği'nin (UIA) bir uluslararası mimarlık yarışmasını onayladığını ilan etmesi halinde, RIAI de o yarışmayı onaylamış sayılır.
3. Üye, hazırlanmasına katılmadığı veya danışmanlık yapmadığı herhangi bir yarışma projesine ismini vermemelidir.

4. Üye, katıldığı mimarlık yarışmasının yönetmeliğine uymalıdır. Yarışma yönetmeliklerine uyumluluğun değerlendirilmesi, kayıt görevlisinin ve/veya Jüri/Değerlendirme Kurulu'nun takdirine bırakılmıştır.

5. Üye, değerlendirme süreci öncesinde, sırasında veya sonrasında, doğrudan veya dolaylı olarak, teslim edilen herhangi bir proje hakkında kamuoyu yoklaması yapmamalı veya alternatif bir öneri sunmamalıdır.

A.7. MİMARIN SEÇİMİ İÇİN YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. Bir proje için mimar seçiminin yapılmasını amaçlayan bir görüşmeye davet edilen üyeler, henüz hangi mimarın görevlendirileceği belirlenmemişken, görüşme öncesinde, sırasında veya sonrasında, projeye ilişkin grafik veya başka bir biçimde tasarım sunmaktan kaçınılmalıdır.

2. Bir proje için mimar seçimini gerçekleştirecek Görüşme Kurulu'nda yer alan bir üye, Davranış Kuralları'nı gözeterek ve Görüşme Kurulu sürecinin enstitünün o zamanki politikasına uygun bir şekilde yürütülmesini sağlamaya çalışacaktır.

EK B: DAVRANIŞ KURALLARI İLE İLGİLİ BELGELER

1. İrlanda Mimarlar Kraliyet Enstitüsü'nün 1 Aralık 1909 tarihli Kuruluş Bildirgesi (Memorandum of Association).

2. İrlanda Mimarlar Kraliyet Enstitüsü'nün 17 Aralık 1985 tarihli Kuruluş Tüzüğü (Articles of Association) ve özellikle Madde 23:

“Bu kurallarda yer alan hükümleri, Enstitü veya Konsey'in tüzüklerini veya Enstitü tarafından belirlenen Mesleki Davranış Kuralları'nı ihlal eden; veya Konsey görüşüyle, mesleği veya kendi mesleki karakterini aşağılayıcı bir davranış içine girdiği belirlenen; veya Konsey görüşüyle, mimarlık mesleği ile çelişkili herhangi bir işe dahil olduğu belirlenen Öğrenci, Mimarlık Teknisyeni, Dışarıdan Üye, Üye, Meslek Üyesi, Onursal Üye, Onursal Meslek Üyesi, Emekli Üye veya Emekli Meslek Üyesi, yönetmeliklerle düzenlenecek çeşitli şekillerde, kınama, üyeliğin askıya alınması veya üyelikten çıkartılma gibi uygulamalara maruz kalabilecektir. Ağır suçtan hüküm giymiş Öğrenci, Mimarlık Teknisyeni, Dışarıdan Üye, Üye, Meslek Üyesi, Onursal Üye, Onursal Meslek Üyesi, Emekli Üye veya Emekli Meslek Üyesi'nin Enstitü üyeliği bu nedenden dolayı doğal olarak sona erecektir.”

3. İç Tüzük

Kuruluş Tüzüğü'nün 23. maddesi kapsamındaki kınama, üyeliğin askıya alınması veya üyelikten çıkarma da dahil olmak üzere, disiplin ve Mesleki Davranış ile ilgili her türlü konu, Konsey tarafından dikkate alınacak, araştırılacak, değerlendirilecek ve karara bağlanacaktır. Konsey, zaman zaman üyelerine duyuracağı, disiplin ve mesleki davranışa ilişkin prosedürleri açıklayan Düzenleyici Belgeler (*Standing Orders*) kapsamında yürütülecek bu yasal işlemleri gerçekleştirmek ve düzenli olarak Konsey'e rapor vermek üzere bir Mesleki Davranış Komitesi'ni oluşturacak ve yürütecektir.

Konsey'in bir üye hakkında yapılan şikayetin geçerli olduğu kanısına vardığı durumlarda, Konsey üyeyi uyarmak veya üyeliğinin askıya alınması veya üyenin atılması konusunda karar alabilir. Bir üyenin uyarılması, üyeliğinin askıya alınması, üyelikten atılması veya atıldıktan sonra yeniden üyeliğe kabul edilmesi ancak on iki oydan az olmamak koşulu ile oyların en az üçte ikisinin olumlu olması durumunda gerçekleşebilir.

4. Disiplin Prosedürlerine İlişkin Düzenleyici Belgeler

Bu belgeler, İrlanda Mimarlar Kraliyet Enstitüsü RIAI'den temin edilebilir:

8, Merrion Square, Dublin 2

tel: +353 1 6761703

www.riai.ie